

– Part I

**Mishnah Pesahim 1:1**

On the evening of the 14th of Nisan we search for chametz by the light of a candle. Any place where chametz isn't brought doesn't need searching. If so, what were they referring to when they ruled that two rows of the wine cellar [must be searched]? To a place where chametz is brought. Beit Shammai say: Two rows over the area of the entire cellar [must be searched]. And Beit Hillel say: The two outer rows that are the uppermost [must be searched].

**Tosefta Pesahim 1:1**

On the evening of the fourteenth, we check for chametz by candlelight, not by sunlight, not by moonlight, but rather only by candlelight (since the candlelight is greater).

Even though there's no explicit proof for this, there is hint to this: "And in that time I will search Jerusalem by lamplight" (Zephaniah 1:12), and that which it says, "The lamp of the Lord is the lifebreath of man, revealing all his inmost parts." (Proverbs 20:27).

**Exodus 12:19**

...No leaven shall be found in your houses for seven days...

**Exodus 13:7**

...no leavened bread shall be seen with you, and no leaven shall be found in all your territory

**משנה פסחים א:א**

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הבר. כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. ובמה אמרו "ב' שורות במרתף"? מקום שמכניסין בו חמץ. בית שמאי אומרים: ב' שורות על פני כל המרתף. ובית הלל: אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות.

**תוספתא פסחים א:א**

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הבר. אין בודקין לאור החמה ולא לאור הלבנה, אלא לאור הבר, לפי שבדיקת הבר יפה/מרבה. אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר: (צפניה א, יב) "והיה בעת ההיא, אחפש את ירושלים בנרות", ואומר: (משלי כבז) "בר יי נשמת אדם, חפש כל חדרו בטן".

**שמות יב:יט**

שבעת ימים-- שאר, לא ימצא בבתים

**שמות יג:ז**

ולא יראה לך חמץ, ולא יראה לך שאר-- בכל-גבולך

### Talmud Bavli Pesahim 6a

Our Rabbis taught: 'For seven days leavening agents may not be found in your houses'. (Exodus 12:19) What is this verse teaching us? It already says, 'No leavening agent may be seen by you, and no chametz may be seen by you in all your borders'!? (Exodus 13:7)

Because it says, 'No leavening agent may be seen by you' which implies that you may not see **your** leavening agent, but you may see leavening agents of non-Jews and of *hekdesh*. You could mistakenly think that one may hide leavening agents, or accept collateral of chametz from a non-Jew. Therefore, the verse teaches us by saying, 'It will not be found in your houses'... I only know this regarding what's in your houses. From where do we derive in pits, ditches, and cavities? [How do we know that leavening agents in those places is also forbidden?] Therefore, the verse teaches us by saying, 'In all your borders'...

It was stated [above]: You could mistakenly think that one may hide chametz, or accept collateral of chametz from a non-Jew. Therefore, the verse teaches us by saying, 'It will not be found'. But it said in the first clause: You may not see your chametz, but you may see the chametz of non-Jews and of *hekdesh*.

It's not difficult: This refers to where he accepted responsibility for it, and this refers to where he didn't accept responsibility for it. It's like what Rava said to the people of Mechuza: Remove the non-Jewish soldiers' chametz from your homes, because if it would be stolen from you, or if it would get lost, it's in your domain, [It's considered your responsibility.] and you need to pay them, therefore, it's like it's yours and forbidden.

### Talmud Bavli Pesahim 6a

Rav Yehudah said that Rav said: The one who searches for chametz needs to also verbally nullify it at that time. What's the reason? If we say it's because of crumbs, but they're not important!...

Rava said: It's a decree out of concern that maybe he'll find a nice loaf of chametz and it **will be important to him**.

So when he finds it, let him nullify it then! Maybe he'll find it after chametz became forbidden, and it's legally no longer in his possession, and he'll be unable to nullify it, because Rabbi Elazar said:

### תלמוד בבלי פסחים ו.

ת"ר: "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתים". מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר "לא יראה לך שאור [ולא יראה לך חמץ] בכל גבולך"? – לפי שנאמר "לא יראה לך שאור" – שלף אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרי? תלמוד לומר "לא ימצא" ... אין לי אלא שבבתיכם, גבורות בשיחין ובמערות מנין? ת"ל בכל גבולך... אמר מר: יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרים תלמוד לומר "לא ימצא", הא אמרת רישא: שלף אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה!

לא קשאי: הא דקביל עליה אחריות, הא דלא קביל עליה אחריות. כי הא דאמר להו רבא לבני מחוזא: בעירו חמירא דבני חילא מבתיכו כיון דאילו מיגנב ואילו מיתביד ברשותיכו קאי ובעיתו לשלומי כדילכון דמי ואסור.

### תלמוד בבלי פסחים ו.

אמר רב יהודה אמר רב: הבודק צריך שישבטל. מאי טעמא? אי נימא משום פירוהין **הא לא חשיבי!**...

אמר רבא: גזירה שמא ימצא גלוסקא ופה ודעתיה עליוה. וכי משכחת ליה לבטליה! דילמא משכחת ליה לבתר איסורא ולא ברשותיה קיימא ולא מצי מבטיל דא"ר אלעזר: שני דברים אינן

There're two things that aren't in a person's possession, but the Torah made them like they're in his possession. These are them: A pit in the public domain and chametz after noon on the 14th of Nisan.

**Talmud Bavli Pesachim 7a**

Rav Yehudah said: One who searches for chametz must recite a blessing...

ברשותו של אדם ועשאון הכתוב כאילו ברשותו, ואלו הן: בור ברשות הרבים וקמץ משש שעות ולמעלה.

**תלמוד בבלי פסחים ז.**

אמר רב יהודה: הבודק צריך שייברך...  
...שיברך...

**Talmud Bavli Pesachim 21a**

Beit Shammai say: A person may not sell his chametz, to a non-Jew, unless he knows that it'll be consumed before Pesach. And Beit Hillel say: Any hour that it's permitted to eat chametz it's permitted to sell it to a non-Jew.

**תלמוד בבלי פסחים כא.**

ב"ש אומרים: לא ימכור אדם חמצו לנכרי אלא כידע בו שיקלה קודם פסח. וב"ה אומרים: כל שעה שמוותר לאכול מותר למכור.

**Tosefta Pesachim 2:12**

If a Jew and a gentile were traveling [together] on a ship and the Jew had *chametz* in his possession, he may sell it to the gentile or give it to him as a gift and then purchase it from him after Pesach, as long as he gives it over to him completely.

**תוספתא פסחים ב:ז**

ישראל ונכרי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל, הרי זה מוכרו לנכרי ונותנו במתנה, וחוזר ולוקח ממנו לאחר הפסח, ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה. רשאי ישראל שיאמר לנכרי: עד שאתה לוקח במנה - קח במאתים, שמא אצטרך ואבוא ואקח ממך אחר הפסח.

**ר' עמרם גאון**

וישראל שמכר חמצו לגוי או שנתנו לו במתנה גמורה, אם משך גוי אותו ואין שם [הערמה](#) ואינו רגיל לעשות כן בשאר שנים, אלא מורע [=מאורע] הוא - מותר לישראל לחזור וליקח ממנו אחר הפסח מן הגוי. מאי טעמא (-מהו טעמו של דבר)? כיון דקנייה גוי ומשכיה קם ליה ברשותיה, וקימא לן חמץ שלנכרי אחר הפסח מותר באכילה.

**Ritva Pesachim 21a**

"He may sell it to the gentile": ...But if he [is merely] using a legal loophole and does so every year... we fine him and [render] his chametz after Pesach, for it's considered as if it were chametz given over to a non-Jew for safekeeping which is forbidden after Pesach, and he, too, merely intended to give it over for safekeeping but that he used a legal loophole...

**חידושי הריטב"א פסחים (כא):**

"ומוכר לנכרי": ...ואבל אם הערים והוא רגיל לעשות כן בכל שנים למכור לגוי קודם הפסח וליטול לאחר הפסח קנסינן ליה והוא אסור לו ולכל ישראל לאחר הפסח, שעשאוהו כאילו הוא חמץ של ישראל המופקד ברשות גוי שהוא אסור לאחר הפסח ואף זה לפקדון נתכוין אלא שהערים...

**Bayit Hadash O.C. §448**

In this country where most of our business is in liquor and one can't remove [all of one's *chametz*]

**ב"ח (או"ח סי' תמח)**

ובמדינה זו שרוב משא ומתן הוא בין שרף ואי אפשר להם למכרם

from one's house in order to sell it to a gentile...  
one may [simply] sell the gentile all the *chametz* in  
[a given] room...

לגוי מחוץ לבית... יש להתיר בענין  
זה שימכור לגוי כל החמץ שבחדר...

#### Mishnah Pesahim 4:9

He who is on his way to slaughter his Pesach sacrifice or to circumcise his son or to dine at a betrothal feast at the house of his father-in-law, and remembers that he has chametz at home: if he is able to go back, remove [it], and [then] return to his religious duty, he must go back and remove [it]; but if not, he annuls it in his heart. [If he is on his way] to save from an invasion or from a river or from brigands or from a fire or from a collapse [of a building], he annuls it in his heart. [But if] to rest for pleasure, he must return immediately.

#### משנה פסחים ד:ט

ההולך לשחט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכל סעדת ארוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער. ואם לאו, מבטלו בלבו. להציל מן הנכרים, ומן הנקה, ומן הלסטים, ומן הדלקה, ומן המפלת, יבטל בלבו. ולשבת שביתת הרשות, יחזור מיד:

#### Talmud Bavli Pesahim 5b

...that since searching for chametz is only a Rabbinic requirement, because to fulfill the Torah's requirement nothing more than bitul is needed...

#### תלמוד בבלי פסחים ה:

...כיון דבדיקת חמץ מדרבנן הוא, דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה...

#### רש"י שם

"בביטול בעלמא": דכתיב "תשביתו" ולא כתיב 'תבערו' והשבטה דלב היא השבטה:

#### רמב"ם הל' חמץ ומצה ב:ב

ומה היא השבתה זו האמורה בתורה? היא שיבטלו בלבו ויחשוב אותו כעפר, וישים בלבו שאין ברשותו חמץ כלל, ושכל חמץ שברשותו הרי הוא כעפר, וכדבר שאין בו צורך כלל.

#### תוספות שם

...ואומר ר"י: דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי מטעם דמאחר שביטלו הוי הפקר ויצא מרשותו ומותר...

#### חידושי הרמב"ן שם

לפיכך פירשו בשם ר"ת ז"ל דמה שאמרו בביטול בעלמא סגי משום דביטול היינו הפקר, ונפקא להו היתירא משום שנאמר לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה כו' וזה אינו שלו, זהו דעת רבותינו הצרפתים ז"ל בביטול. וקשה א"כ למה הזכירו כמה פעמים בכל מסכתא זו לשון ביטול מי סני הפקר ששנו חכמים בכל מקום, ולא מישתמיט תנא למימר בחמץ הפקר ולא למימר ביטול במקום הפקר בשום מקום בעולם, וכן לענין ע"ז ששינוי (ע"ז נ"ב ב') נכרי מבטל כו' ע"ז שלו ושל חבירו, אינו הפקר שאינו מפקר דבר שאינו שלו, ועוד דפחס או שקטע ראש חוטמה בטלה, ואין כאן הפקר כלל. וכן נמי ביטול רשות שהזכירו לענין עירוב (עירובין ס"א ב') אינו מפקר ביתו שישבו בו אחרים, אלא שהוא עוקר דעתו מלדור עם השותפין ביומו כדי שיהו הם כמי שדרים לבדם.

ועוד קשה לי שהביטול דבר פשוט הוא בגמרא בלא מחלוקת דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה, ואלו בהפקר איתמר בנדריים בפרק אין בין המודר (מ"ג א') דלר' יוסי הפקר כמתנה מה מתנה עד דאיתא

לרשות מקבל לא נפקא מרשות נותן, אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר, ולהך סברא הפקיר חמצו כל זמן שלא זכו בו גוים עובר, ואיכא דאמרי התם (מ"ה א') הפקר בפני שלשה הוא הפקר בפני שנים לא הוא הפקר והכא מבטלו בלבו, ועוד קשה לי שהתירו ביטול בשבת כדתינא (ז' א') מבטלו בלבו אחד שבת ואחד י"ט, והלא הפקר נראה שאסור לאדם להפקיר נכסיו בשבת כענין ששנינו (ביצה ל"ו ב') אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרמין גזירה משום מקח וממכר, ועוד קשה לי ששנו חכמים ז"ל בכל מקום מבטלו בלבו והפקר בפה הוא ולמה הזכירו בלבו בכאן.

ועוד אני מסתפק בענין הזה, שהראשונים כולם אמרו בביטול כל חמירא דאיכא ברשותי יהא בטיל וחשיב כעפרא, ובגמ' ירושלמי (פ"ב ה"ב) נמי כלשון הזה פירשו רב אמר צריך שיאמר כל חמץ שיש לי בתוך ביתי ואיני יודע בו יבטל, ואיני יודע אם אדם מפקיר בלשון הזה שיאמר כל נכסי יהיו בטלים וחשובים כעפר, ואפשר זה לדברי ריש לקיש (אמר דהא) [דאמר דלהבא] משמע במס' כריתות (כ"ד א') במקבל מתנה שאמר לאחר שבאתה מתנה לידו בטלה היא תבטל שכל המחזיק בה זכה בה, ומ"מ חשובים כעפר שהזכירו הגאונים ז"ל למה, הלא עפרו של אדם [אינו] מופקר, ועוד יש לי ספק בהפקר לפי שהצריכו בגמ' (ה' ב') תרי קראי חד לגוי שלא כבשתו וחד לגוי שכבשתו, ואלו הפקר לא אתי מינייהו, דכיון דלית ליה בעלים ולא דאחרים הוא אע"פ שאינן שלך אינו בכלל היתר זה, דאיהו מצי זכי ביה בנפשיה טפי וטפי מגוי שכבשתו, וגם זה אפשר שהוא מותר, לפי שמצאתי בירושלמי לא יראה לך אית תנאי תנו לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה בפלטיא, ואית תנאי תנו אפי' בפלטיא, מן דמר אבל אתה רואה בפלטיא כשהפקירו קודם לביעורו כו' סוגיא, מ"מ שיהא הביטול הפקר אינו מתקבל בכל הסוגיות הללו שלנו ולא בגמ' הירושלמית הזו, דהתם פליגי אמוראי בהפקר, דאיכא דאסר ביה דאמר דהפקר משום זכיה כר' יוסי, כלומר שאין הפקר יוצא מרשות מפקיר עד שיבא לרשות זוכה, ואילו בביטול הכל מודים דשרי, ומשנה שלימה שנינו יבטל בלבו.

אלא כך אני אומר שהביטול מועיל להוציאו מתורת חמץ ולהחשיבו כעפר שאינו ראוי לאכילה, והיתר זה מדברי ר' ישמעאל הוא דאמר (ו' ב') שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאלו הן ברשותו, לומר דכיון שלא הקפידה תורה אלא שלא יהא חמץ שלו ברשותו, ואיסורי הנאה אינן ממון ולא קרינן ביה לך, בדין הוא שלא יעבור עליו בכלום, אלא שהתורה עשאתו כאלו הוא ברשותו לעבור עליו בשני לאוין מפני שדעתו עליו והוא רוצה בקיומו, לפיכך זה שהסכימה דעתו לדעת תורה ויצא לבטלו [שלא] יהא בו דין ממון אלא שיהא מוצא מרשותו לגמרי שוב אינו עובר עליו, דלא קרינא ביה לך כיון שהוא אסור ואינו רוצה בקיומו, ולא מיבעיא לרבנן אלא אפילו לדברי ר"י הגלילי כיון שנתיאש ממנו מפני איסורו יצא מרשותו ואין בו דין גזל, כדאמרי' (ו' ב') בזמן שאין בעל הבית מקפיד עליהם מותרים משום גזל ופטורין מן המעשר והו כהפקר, והכא עדיף נמי מהפקר דלא הדר איהו זכי ביה דהא שוייא כעפר ולא ניחא ליה בגויה.

ואפשר ונכון הוא לומר כדברי רש"י דנפקא לן ממדרש תשביתו, דהכי קאמר רחמנא תשביתו אותו משאור ולא יראה שאור אלא שיהא בעיניך כשרוף והו רואה אותו כעפר ואפר ולא תהא רוצה בקיומו, מדלא כתיב תבערו או תשרפו, שהרי בשאר איסורים ביעורן כתיב בהן, כענין שפירש בע"ז (סנהדרין נ"ה א') השחת ושרוף וכלה, מ"מ ביטול כשמו שיבטלו בלבו מתורת חמץ ואינו רוצה בקיומו, וכך הוא משמעות השבתה בכל מקום כענין ולא תשבית מלח ברית אלהיך לא תבטל, וכן נמי משמעות שביתה ביטול [מלאכה], וכן אונקלוס מתרגם תבטלון חמירא, וזהו שאמרו בגמרא (י' א') בפשיטות אטו בדיקת חמץ דאורייתא היא מדרבנן [היא דמדאורייתא] בביטול בעלמא סגי ליה, ולא (מיתורא) [מייית קרא] דכתיב, אלמא פשטיה דקרא בביטול הוא. ומצאתי בהלכות גדולות ז"ל ובתר דבדיק מבטל ליה דכתיב תשביתו שאור מבתיכם, וזהו מדרשו של רש"י ז"ל.

ומה שהקשו רבותינו הצרפתים ז"ל מדדרשינן אך חלק בתשביתו אינה קושיא, דכי אמרת נמי תבעירו היאך צוה לבער אחר חצות והלא בשעת ביעורו כבר עבר עליו, אלא שיהא מבוער או מבוטל בחצות קאמר רחמנא.

וכן מה שהקשו מדברי ר' עקיבא מצינו הבערה שהיא אב מלאכה אינה קושיא, דאטו ביעור לאו דאורייתא הוא, אלא כל שמבער ודאי משבית הוא דהכי קאמר רחמנא שיהא שאור בטל מבתיכם ואין ביטול בידיים אלא שריפה, ומדלא כתיב תשרופו ש"מ ביטול בפה נמי ביטול הוא, מיהו קרא ודאי בחול כתיב בזמן שאתה יכול לבערו אף בידיים, ועוד דאי ביום הראשון תשביתו (שאם) ביום טוב הוא על כרחין תשביתו בשריפה הוא, דהא אחר זמן איסורו הוא שכבר נאסר מתחלת הלילה ואין דינו אלא בשריפה דגמרינן מנותר כדברי רבי יהודה, וביטול דפה לאחר איסורו לאו כלום הוא דלאו ברשותיה קאי ולא מצי מבטל ליה, אלא על כרחין ביום טוב אין תשביתו אלא תבטלו אותו מן העולם בשריפה, אבל קודם זמן איסורו ביטולו בדבור בעלמא נמי הוא שכולן ביטול הן, והיינו נמי לישנא דגמ' (כ"ז ב') דקאמר תשביתו השבתתו בכל דבר שאתה יכול להשביתו וכל שמבער ודאי משבית הוא. וברושלמי [רבי] אומר תשביתו שאור מבתיכם דבר שהוא בל יראה ובל ימצא ואי זו זו שריפה.

ושבו מצאתי בספרי לא יראה לך שאור רואה אתה לאחרים לא יראה לך שאור אתה רואה לגבוה לא יראה לך שאור אתה רואה בפלטיא לא יראה לך שאור בטל בלבך מכאן אמרו ההולך לשחוט את פסחו [ונכולה] מתני' (מ"ט א') זו היא ברייתא השנויה שם, ולמדתי ממנה שאין הביטול נדרש לנו מלשון תשביתו אלא ממייעוט לך שאור, והוא כמו שפי' למעלה דכיון שנתייאש ממנו מפני איסורו ומוציא בדעתו מכלל ממון ואינו בעיניו כשאור שלו אלא כעפר שאינו שוה כלום ואין בו דין ממון כלל יצא ידי חובתו.

נמצאת אומר שלשה מיני ביעור הן, שאמרה תורה שלא יראה חמץ שלנו ברשותנו, לפיכך ביערו מן העולם כגון בשריפה או שאבדו לגמרי זהו מעולה שבהן, ביטולו בדבור בלבד נמי יצא שאף זה יצא מתורת חמץ כיון שהוא רוצה לנהוג בו איסור שבו ואינו רוצה בקיומו והוא רואה אותו כעפר שאינו ראוי לאכילה, הפקירו נמי יצא כפי שיטת הירושלמי דלא קרינא ביה לך. וכל אלו לדברי תורה אבל מדברי סופרים הצריכו לבער לגמרי דילמא אתו למיכל מיניה, ולא עוד אלא שהחמירו בספקו לבדוק ולאבד או למכור וליתן לגוי קודם זמנו, וכדברי ב"ש (כ"א א') אף במכירת הגוי החמירו מדבריהם א"כ ידוע שיכלה קודם הפסח דחשו להערמה, שאלו מן הדין אין בין חמץ שהיה לישראל ומכרו לא"י קודם זמנו [ו] בין חמץ של א"י מתחלת ברייתו שום הפרש וחילוק.

ונראין הדברים שהביטול בלב הוא ואינו צריך להוציאו בשפתיו, זהו ששנו חכמים ז"ל בכל מקום מבטלו בלבו וכן פרש"י ז"ל, וכן לענין ע"ז שהזכירו חכמים ביטול כל שנתייאש מע"ז שלו בלבו הוי ביטול ומותרת כדמפורש בדוכתיה (ע"ז נ"ג ב'), וכל זה מן הטעם שפירשתי שאין אדם עובר אלא על חמץ שלו שהוא רוצה בקיומו ודעתו עליו, הא נתייאש ממנו ונתן דעתו שאינו רוצה מחמת איסורו ולא יהנה בו לעולם אינו עובר, משל [ל] ממון אבדה כיון שנתייאש ממנו בלבו יצא מרשותו וכל הזוכה בו קנאו, אף חמץ בזמנו ממון אבוד הוא מבעליו ויצא מרשותו ביאוש, והיינו שמא ימצא גלוסקא יפיפיה דדעתיה עילוה כלומר שהיה דעתו עליה מתחלה ולא הוציאה מדעתו, למעוטי פירורין שאין אדם מחשב אותם לפיכך אינו עובר עליהן וכל שכן חמץ שביטלו, ורש"י פירש דדעתיה עילוה חשובה היא בעיניו וחס עליה ומשהא אותה אפי' רגע ונמצא עובר עליה בבל ימצא, סובר הרב ז"ל שאף כשלא ביטל אינו עובר אלא כשנתן דעתו עליה ורוצה בקיומה לאחר זמן הביעור, והפריז על המדה, אלא כל שלא נתן דעתו על החמץ לבטלו עובר הוא, דדעתיה עילוה מעיקרא קאמר לאפוקי פירורין דמאיליהן בטילי, ועוד שאם נתן דעתו עליה לאחר זמן האיסור וחס עליה ומשהא אותה אפי' רגע אע"פ שביטל עובר, בין שתהא גלוסקא זו הפקר או יאוש, ומ"מ כיון שרוצה בה נעשית שלו דחצירו של אדם קונה לו דבר תורה, וא"ת אין זכייה באיסורי הנאה, והא לענין ע"ז אמרינן (ע"ז מ"ב א') גזירה דילמא מגבה והדר מבטלה והויא לה ע"ז ביד ישראל וכל ע"ז ביד ישראל אין לה בטלה עולמית, וכל שכן חמץ שאין ביטולו מתחלה אלא בדעתו שלא רצה בקיומו וכל שחזר ונתן דעתו עליו עובר הוא.

– Part II

**Talmud Bavli Pesachim 29b-30b**

Rav said: *Chametz*, in its time [i.e., on Pesach]—whether [mixed] with its own kind or with a different kind—is forbidden; when not in its time [i.e., after Pesach], [if mixed] with its own kind, it is forbidden; [if with] a different kind, it is permitted...

While R. Yochanan said: *Chametz*, [on Pesach], whether [mixed] with its own kind or with a different kind, is forbidden when it imparts [its] taste; when not [on Pesach], whether [mixed] with its own kind or with a different kind, it is permitted...

Rav said: Pots must be broken on Passover. Why so? Let them be kept until after Passover and used with a different kind? Lest he come to use [them] with their own kind...

A certain oven was greased with fat. [Thereupon] Rava bar Ahilai forbade for all time the bread [baked therein] to be eaten even with salt, lest he come to eat it with *kutach*. An objection is raised [from a *beraita*]: "One must not knead dough with milk, and if he does knead it, the whole loaf is forbidden, because it leads to sin; similarly, one must not grease an oven with fat, and if he does grease it, all the bread [baked therein] is forbidden until the oven is refired." This [implies] that if the oven is refired it is nevertheless permitted! This is a refutation of Rava b. Ahilai! [It is indeed] a refutation.

Ravina said to R. Ashi: Now since Rava b. Ahilai was refuted, why did Rav say, Pots must be broken on Passover? There it was a metal oven, replied he, [whereas] here an earthen pot [is referred to]. Alternatively, both refer to earthenware: this [the oven] is fired from the inside while the other [the pot] is fired on the outside; and should you say, here too let him burn it [the pot] out from within, he would spare it, lest it burst...

R. Huna the son of R. Joshua said: A wooden pot ladle must be purified in boiling water and in a *kli rishon*. [Thus] he holds: just as it absorbs, so it exudes.

**תלמוד בבלי (פסחים כט):**

אמר רב: חמץ בזמנו, בין במינו בין שלא במינו - אסור. שלא בזמנו, במינו, - אסור, שלא במינו - מותר...

ורבי יוחנן אמר: חמץ בזמנו, בין במינו ובין שלא במינו - אסור בנותן טעם. שלא בזמנו, בין במינו בין שלא במינו - מותר...

אמר רב: קדירות בפסח ישברו. ואמאי? לשהינהו אחר הפסח, וליעבד בהו שלא במינו! גזירה דילמא אתו למיעבד בהו במינו...

ההוא תנורא דטחו ביה טיחיא, אסרה רבא בר אהילאי למיכליה לריפתא אפילו במילחא לעולם, דילמא אתי למיכליה בכותחא. מיתיבי: "אין לשין את העיסה בחלב, ואם לש, כל הפת כולה אסורה, מפני הרגל עבירה. כיוצא בו אין טשין את התנור באליה, ואם טש, כל הפת כולה אסורה, עד שיסיק את התנור." הא הוסיק התנור מיהא שרי, תיובתא דרבא בר אהילאי! תיובתא.

אמר ליה רבינא לרב אשי: וכי מאחר דאיתותב רבא בר אהילאי, אמאי קאמר רב קדירות בפסח ישברו? אמר ליה: התם תנור של מתכת, הכא בקדירה של חרס. ואיבעית אימא: הא והא בשל חרס, זה הסיקן מבפנים, וזה הסיקן מבחוץ. וכי תימא הכי נמי ליעבד ליה הסקה מבפנים - חייס עליה משום דפקעה...

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: עץ פרור מגעילו ברותחין ובכלי ראשון. קסבר: כבולעו כך פולטו.

**תלמוד בבלי** (עבודה זרה עו.) ליבון קל לא סגי להו אלא צריכין ליבון גמור.

ועד כמה מלבנו? א"ר מני: עד שתשיר קליפתו.

**תלמוד ירושלמי** (עבודה זרה ה:טו)

הליבון צריך שיהיו ניצוצות מינתזין ממנו.

**הגהות מיינוניות** (הל' מאכלות אסורות פרק יז אות ה)

מצאתי בשם ה"ר אביגדור כ"ץ ז"ל שאם מלבנו עד שאם ישים עליו קש יהו ניצוצות ניתזין ממנו סגי בהכי, דאל"כ אותו טרפ"א שאופין תחתיו פשטיד"א ומלבנין אותה לאפות אח"כ פלדו"ן ואם היה צריך ללבנה עד שיהו ניצוצות ניתזין היה מתקלקל לגמרי.

**בית יוסף** (אורח חיים סי' תנא)

והמרדכי כתב בסוף עבודה זרה דכלים הבלועים מאיסור בעו נשירת קליפה, אבל הבלועים מהיתר כגון חלב או בשר אין צריכין ליבון גדול דנשירת קליפה [אלא רק] עד שתהא יד סולדת בו משני עבריה, וגם רגילין לבדוק על ידי נתינת קש עליה מבחוץ לראות אם הקש נשרף בהכי סגי דאם כן שליט הליבון מעבר אל עבר אף על פי שלא תסיר קליפתו ומכל מקום די בכך דכיון דהיתרא בלע אם כן די להם בהגעלה ואף על גב דתשמישם על ידי האור כדמשמע בשמעתין והא לא גרע ליבון זה מהגעלה ואותו ליבון מפליט יותר מהגעלה עד כאן לשונו.

ולפי סברת האומרים דחמץ כיון ששמו עליו איסורא בלע מיקרי ומפני כך הם אומרים דכלים שנשתמש בהם חמץ על ידי האור צריכין ליבון ולא סגי להו בהגעלה כמו שכתבתי בסמוך אם כן גם



Rabbi Daniel Reifman

Drisha Intitute

Preparing our homes for Passover: The history behind contemporary practice

Spring 2020

sparks flew from it, it would be completely ruined.

### **Beit Yosef** Orach Chayyim §451

The Mordechai wrote at the end of Avodah Zarah that utensils which absorbed prohibited substances require [incandescence until] the outer layer is removed, but those which absorbed permitted substances—such as meat or milk—do not require “greater” incandescence [*libbun gadol*] [which] removes the outer layer, but rather only until [the utensil] is heated to the point of *yad soledet bo* all the way through. And [one can] check [the degree of incandescence] by placing straw on the opposite surface to see if it gets burned—this is sufficient, for it shows that the incandescence has permeated throughout, even though the outer layer isn’t removed. This [lower degree of incandescence is sufficient] since [this utensil] absorbed only permitted substances and it can be purged even via [immersion in boiling water] even if it was used on the fire... for this [lower degree of] incandescence is no less effective than immersion in boiling water, [while] the other [form of] incandescence is more effective than immersion in boiling water.

[Beit Yosef continues]: But according to those who say that *chametz*—since it always retains its status—has the status of a prohibited absorbed substance [even before Pesach], and as a result they hold that utensils that were used for *chametz* over the fire require incandescence and [cannot be purged] with boiling water, if so this “lesser” incandescence is not sufficient and they require proper incandescence.

### **Talmud Bavli** Avodah Zarah 76a

What degree of incandescence is required [to purge utensils of absorbed substances]? R. Mani said: until their outer layer is removed.

### **Talmud Yerushalmi**

[For purging by] incandescence, we require that sparks fly from [the utensil].

### **Hagahot Maimoniyot** on Rambam Hil. Ma’akalot Asurot ch. 17 §5

I found [an opinion cited] in the name of R. Avigdor Katz that if one heated [a utensil] to the point where if one would put straw on it sparks would fly from it, it is sufficient [to purge it of absorbed substances], for [we have the practice of taking] the *tirfa* under which was baked a *pashtida* and [purging it by] incandescence in order to cook [in it] a *faldon*, and if one were required to heat it until

ביותר, להכשירו לפסח, לאחר שישהה התנור מעת לעת...

### שו"ת יביע אומר (ב:סג)

שאלה: האם אפשר להכשיר תנור אפיה חשמלי, או תנור של גאז, על ידי הסקתם בזמן מסויים, כדי שיהיה אפשר להשתמש בהם בפסח?

...הרי התנור צריך ליבון מן הדין, ואם כן צריך ליבון גמור שיהיו ניצוצות ניתזים ממנו... אולם יש מקום לומר שהואיל והאפיה נעשית בתוך תבניות, ואותם נוהגים להחליפם בפסח בתבניות אחרות, וההיסק של התנור הוא רק להסיר זיעת החמץ הבלועה בדפנות התנור, או מפני שלפעמים נוגע החמץ בדפנות התנור, לפיכך יש לומר בזה כבולעו כך פולטו, וכשם שבלע על ידי היסק, כך יפלוט על ידי היסק במדת חום הגבוהה ביותר...

ואמנם מצאנו להפרי מגדים שכתב: ודע שאם נשתמש בכלי עד ידי האש בלי משקה בחמץ וכן בשאר איסורים, צריך ליבון באופן שיהיו ניצוצות ניתזים ממנו, אפילו נשתמש בכלי בחום שאין ניצוצות ניתזים ממנו, ואף על פי שהלכה רווחת כבולעו כך פולטו, מכל מקום זהו משום שלא מטעם גיעול היוצא מכשירים הכלי, אלא משום שאנו מקפידים שיהיה נשרף החמץ והאיסור לגמרי, וכל שאין ניצוצות ניתזים ממנו אינו נשרף... [וכאשר] גם בליבון אמרינן כבולעו כך פולטו, היינו משום דהיתרא בלע מקרי, ולכן די בליבון קל כזה, עכ"ד. ולפי זה בנידון שלנו, לסברת האומרים שחמץ היתרא בלע, יש להתיר התנור בליבון קל, והכשרו כדרך תשמישו, כבולעו כך פולטו. ונדע שבאמת רבו הפוסקים הסוברים שחמץ נחשב היתרא בלע... ולכן אף שמרן השלחן ערוך פסק... שהשפודים והאסכלאות צריכים ליבון, משום שחמץ שמו עליו, וכאילו איסורא בלע, מכל מקום נראה שבמקום שאי אפשר לעשות ליבון שניצוצות ניתזים ממנו, כמו בנידון שלנו, יש מקום לסמוך על הראשונים הנ"ל. ולכן גם בנידון שלנו שאי אפשר בענין אחר, כדאים הם גדולי הפוסקים הראשונים הנ"ל להקל בהיסק במדת החום הגבוהה

Rabbi Daniel Reifman

Drisha Intitute

Preparing our homes for Passover: The history behind contemporary practice

Spring 2020

gives off sparks even if it was used at a temperature where it didn't give off sparks; and even though it is widely known that 'As it is absorbed, so it is exuded', [in the case of incandescence the utensil is being purged] not because the prohibited matter is being exuded but rather because... it is being consumed, and unless [the utensil] gives off sparks it won't be consumed... [And the cases in which] we apply the principle of 'As it is absorbed, so it is exuded' even to incandescence, that's because they're considered cases of permitted absorbed matter, and therefore 'lesser incandescence' is sufficient." According to this, in our case—according to those who consider *chametz* to be permitted absorbed matter—an oven should be permitted with "lesser incandescence", and its purging would be the same as its use—"As it is absorbed so it is exuded". And it's known that many authorities rule that *chametz* is considered permitted absorbed matter... Therefore even though the *Shulchan Arukh* ruled that... spits and grates require incandescence because *chametz* always retains its status and it's as if [the utensil] had absorbed prohibited matter [even though it absorbed it before Pesach, it seems that in a case where it's impossible to perform incandescence in a way that the utensil gives off sparks—such as in our case [of the oven]—there is room to rely on the aforementioned [lenient] authorities. Therefore, in our case where it's impossible to do otherwise, these authorities are worthy [to rely upon] to be lenient and heat the oven to its highest temperature in order to *kasher* it for Pesach after leaving it for 24 hours...

### **Responsa Yabia Omer 2:63**

R. Ovadiah Yosef, 20<sup>th</sup> c. Israel

Question: Can one purge an electric or gas oven for use on Pesach by heating it for a certain period of time?

...The oven requires incandescence, and if so it must be heated to the point where it gives off sparks... However, there is room to say that since the baking is done in baking dishes which one exchanges for other dishes during Pesach, so that [the purpose] of heating the oven is only to remove the *chametz* vapor that was absorbed in the walls of the oven or because of the fact that the *chametz* occasionally touches the walls of the oven, therefore one could reason that "as it is absorbed, so it is exuded", and just as it was absorbed by the heat of the oven, so, too, it would be exuded by heating the oven to its highest temperature...

However, we have found that the *Pri Megadim* wrote: "Know that if one used a utensil over the fire without any liquid medium for *chametz* or any other prohibited substance, it requires incandescence to the point where it

בתוספתא בשילהי מסכת עבודה זרה: "היורות והקומקמוסין והטוגנין ומחמי חמין מדיחן ברותחין."

**תלמוד בבלי** (עבודה זרה עה:- עו.)  
תנו רבנן:

הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים, דברים שלא נשמבש בהן – מטבילן והן טהורין; דברים שנשתמש בהן על ידי צונן – כגון כוסות וקתוניות וצלוחיות – מדיחן ומטבילן והם טהורין; דברים שנשתמש בהן על ידי חמין – כגון היורות והקומקמוסין ומחמי חמין – מגעילן ומטבילן והן טהורין; דברים שנשתמש בהן על ידי האור – כגון השפודין והאסכלאות – מלבנן ומטבילן והן טהורין. וכולן שנשתמש בהן עד שלא יטביל ושלא יגעיל ושלא ילבן – תני חדא:

אסור.

ותניא אידך:

מותר.

לא קשיא: הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם – אסור, הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם – מותר. ולמאן דאמר נותן טעם לפגם – מותר, גיעולי עובדי כוכבים דאסר רחמנא היכי משכחת לה? אמר רב חייא בריה דרב הונא: לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא, דלאו נותן טעם לפגם הוא. מכאן ואילך לישתרי? גזירה קדירה שאינה בת יומא משום קדירה בת יומא.

### **ספר ראבי"ה (סי' תסד)**

מ[חב]ת שמטגנים בה הוגד לי בשם רבינו אבא מורי אחרי פטירתו נ"ע שהיה מצריכה ליבון, דמדמי לה לתנור שאופין בו דבעי היסק. ולא זכיתי לדון לפניו. ונראה לי דסגי ליה בהגעלה, והכי נהוג עלמא. חדא דחזינן בפירקין דלענין חיוב חלה יהיב תלמודא לטיגון ולבישול חדא דינא. ותו שלא חילקו חכמים בין יורה ליורה, אף על פי [שיש יורה] שמטגנין בה חלבין. ותו דתניא

Rabbi Daniel Reifman

Drisha Intitute

Preparing our homes for Passover: The history behind contemporary practice

Spring 2020

“[their contents are] permitted.”

There is no contradiction: [the first opinion follows] the one who rules that [a prohibited substance] that imparts a rancid taste is forbidden, [while the second opinion follows] the one who rules that [a prohibited substance] that imparts a rancid taste is permitted. But according to the one who rules that [a prohibited substance] that imparts a rancid taste is permitted, in which circumstance can the Divine injunction against the use of a gentile’s utensils apply? R. Hiyya, the son of R. Huna said: The Torah forbade only a utensil that had been used [by a gentile] the same day, since [in this case, the residue of the gentile’s food] doesn’t impart a rancid taste. [If so,] then let us permit a utensil that had not been used the same day! A decree [was made concerning] a utensil that had not been used the same day on account of a utensil that had been used the same day.

**Ra’avyah** §464 (13<sup>th</sup> c., Germany)

Regarding a frying pan: It was cited to me in my father’s name after his death that it requires incandescence, since it’s similar to an oven, which must be refired. But I didn’t have the opportunity to discuss [the issue] with him, and it seems to me that purging by boiling should be sufficient, and that’s the mainstream practice: first of all, because we see that regarding the requirement to tithe *challah* the gemara equates frying and boiling; moreover, the rabbis didn’t distinguish between different types of pots, even though there are some types of pots which are used for frying fats. Furthermore, we learned in the Tosefta...: “Pots, kettles, frying pans, and water pots can be [purged through] boiling water.”

**Talmud Bavli** Avodah Zarah 75b-76a

Our Rabbis taught:

If one purchases utensils from idolaters, objects that were not used should be immersed [in a *mikveh*] and are then purified; objects that were used for cold things — such as cups jugs and flasks — should be rinsed and immersed and are then purified; objects that were used for hot things — such as pots, kettles, and [vessels for] heating water — should be scalded and immersed and are then purified; objects that were used in fire — such as spits and grills — should be made white-hot and immersed and are then purified. And any utensils that were used [by the Jewish customer] before they were immersed or scalded or made white-hot —

one authority teaches: “[their contents are] forbidden;” while another authority teaches:

מחבת שמטגנים בה, אע"פ שלענין חמץ בפסח די לה בהגעלה, לענין שאר איסורים צריכה ליבון.

### תורת הבית (בית ד שער ד)

השפוד והאסכלא מלבנן באור דכבולעו כך פולטו, ואלו תשמישן ע"י האור הן ואע"פ שהאסכלא כשצולין על גבה טשין אותה באליה או מושחין פניה בשמן אין רטיבות זה מצילה מהיות האש שולט בה לגמרי, ואינו דומה לקומקמוסין ומחמי חמין ולירות דמשקין מרובין. ולפיכך מסתברא לי שאותה מחבת של מתכת שמטגנין בה בשר ודגים בשמן על גבי האש אין לה הכשר אלא בליבון כאסכלא ולא בהגעלה כיורה, אלא שפעמים מטגנין בה בשמן מועט ורוב הפעמים שמן שבה כלה וחוזרין ומוסיפין ופעמים שהשמן אינו מהלך על פני כולה והיא בולעת האיסור ממקום שאין השמן צף עליו והוא לה כתשמישה על ידי האש, ולפיכך צריכה ליבון כאסכלא. אבל בתוספתא מצאתי: "הירות מחמי חמין והטוגנין והקומקמוסין מדיחן ברותחין" – אלמא מחבת שמטגנין בה כיורה ומחמי חמין. ואפילו כן נראה לי שאין סומכין על התוספתא, שאם היה דבר כן מפני מה חסרו ממנה "הטוגנין" כשהביאווה בגמרא?

### רא"ש (פסחים ב:ז)

ויש אומרים דפעמים שמטגנין בה ונתייבש השמן ונאפה מה שבתוכה בלא שמן וה"ל כמאפה תנור ונבלע בתוכה ע"י האור בלא משקה ולכך צריכה ליבון כמו שפודין ואסכלאות. ולא נהירא לי דאם באנו לחוש לזה אם כן כל קדירות של מתכת פעמים מחסרים המרק ומקדיח והתבשיל נשרף ונדבק לדופני הקדירה וצריך ליבון ולא מצינו מי שחשש לזה אלא היינו טעמא דאע"פ שנשרף ונדבק לדופן הקדירה לחלוחית משקה יש בתבשיל אלא שהוא יבש אצל דופני הקדירה ולא מיקרי תשמישו ע"י האור להצריכו ליבון.

### שולחן ערוך (יורה דעה קכא:ד)

Rabbi Daniel Reifman

Drisha Intitute

Preparing our homes for Passover: The history behind contemporary practice

Spring 2020

then all metal pots—which sometimes run out of liquid and the food is burned and sticks to the sides of the pot—should also require incandescence, and we have no evidence of anyone being concerned for this; rather the reason is that even when the food is burned and sticks to the sides of the pot, there's still some liquid in the food—it's just dry the point of contact with the pot, but this isn't considered use directly over the fire that would mandate incandescence.

### **Shulchan Arukh** Yoreh Deah 121:4

A frying pan—even though boiling water is sufficient to purge it of *chametz* for Pesach—for all other prohibited substances it requires incandescence.

### **Torat Habayit** 4:4 (Rashb"a—13<sup>th</sup>-14<sup>th</sup> c., Spain)

A spit or a grill must be purged by fire, for “as it absorbs so it exudes”, and these [tools] are [considered] to be used in fire. And even though when one roasts on a grill one smears it with fat or oil, this moisture doesn't prevent the fire from [being the dominant factor]—unlike kettles or water pots which contain abundant liquid. Therefore it seems to me that a metal frying pan on which one roasts meats or fish in oil over the fire can be purged only by fire—like a grill—and not by boiling water—like a pot, for there are times that one fries in very little oil and often the oil runs out and one adds more, and often the oil doesn't cover the entire surface and it absorbs the prohibited substance in a spot that the oil isn't covering; [therefore] it's [considered] as if it's used directly over the fire and requires incandescence like a grill. But I found in the Tosefta: “Pots, water pots, frying pans, and kettles can be [purged through] boiling water”, implying that a frying pan is like a pot or a water pot. But even so it seems to me that we do not rule like the Tosefta, for if we did, why would the gemara omit the term “frying pans”?

### **Ro"sh** Pesachim 2:7 (13<sup>th</sup>-14<sup>th</sup> c., Germany/Spain)

[Commenting on Ra'avyah]: There are those who say that there are times that one is frying and the oil dries out, and the food [ends up being] baked in the pan without any oil and it's absorbed in the pan without any liquid medium, and therefore it requires incandescence like spits and grills. But I disagree with this, for if we would be concerned for this,

...והואיל ובלעי - שוב אינן פולטין... שהרי בכלי עץ ומתכות  
כתב לך ישטף, תעבירו באש, ומורק ושוטף, אבל בכלי חרס -  
ישבר.

**ויקרא (ו:כא)**

וְכָלִי חָרָשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאֵם  
בְּכָלִי נְחֹשֶׁת בְּשִׁלָּה וּמֶרְק וְשֹׁטֵף בְּמַיִם:

**במדבר (לא:כא-כג)**

וַיֹּאמֶר אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצִּבָּא  
הַבָּאִים לְמַלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר  
צִוָּה יְקֹוֹק אֶת מֹשֶׁה:

אֵךְ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת  
אֶת הַבְּרָזֶל אֶת הַבְּדִיל וְאֶת הָעֶפְרָת:

כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תִּעְבְּרוּ בְּאֵשׁ  
וְטָהַר אֵךְ בְּמַי נְדָה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא  
יָבֵא בְּאֵשׁ תִּעְבְּרוּ בְּמַיִם:

**תלמוד בבלי (זבחים צו:)**

...קדירות של מקדש אמאי ישברו?  
נהדרינהו לכבשונות! א"ר זירא: לפי  
שאין עושין כבשונות בירושלים.

**תוספות (שם)**

תימה מאי קשיא ליה? הא טעמא  
דשבירה לאו משום בליעה הויא אלא  
גזירת הכתוב אי סבירא ליה דתלאו  
באור תנור טעון שבירה אע"ג דליכא  
אלא בישול בלא בלוע. ור"ת היה אומר  
דכשהוסקו נעשו ככלים חדשים; תדע  
דאמרינן בכולה הש"ס: "התורה העידה  
על כלי חרס שאיננו יוצא מידי דופיו  
לעולם" – ואמאי? הרי יוצא מידי דופיו  
ע"י החזרת כבשן! אלא ודאי כשהוסקו  
נעשו ככלים חדשים וחשיבי כלים  
אחרים דפנים חדשות באו לכאן.

**ויקרא (טו:יב)**

וְכָלִי חָרָשׁ אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב יִשָּׁבֵר וְכֹל  
כְּלֵי עֵץ יִשָּׁטֵף בְּמַיִם:

**רש"י (פסחים ל:)**



Rabbi Daniel Reifman

Drisha Intitute

Preparing our homes for Passover: The history behind contemporary practice

Spring 2020

become like new utensils; [this can be supported] from the fact that the Talmud states: “The Torah testified concerning an earthen vessel that it [the absorbed matter] is never [completely exuded]”—but why not? It can be exuded by returned it to the kiln! Rather [the reason that refiring is effective is] that when they are refired they become like new and are considered different utensils [than before].

### **Leviticus 15:12**

An earthenware vessel that a man with a seminal discharge touches shall be broken, and any wooden vessel shall be rinsed with water.

### **Rash”i Pesachim 30b**

...Once [earthenware vessels] absorb, they never [completely] exude... for regarding wood and metal it states: “It shall be rinsed”, “you shall pass it through fire [or] “it shall be scoured and rinsed”, but regarding an earthenware vessel [it states] “it shall be broken”.

### **Leviticus 6:21**

An earthen vessel in which [meat of the sin offering] was cooked shall be broken; but if it was cooked in a copper vessel, it shall be scoured and rinsed with water.

### **Numbers 31:21-23**

And Elazar the priest said to the troops who had taken part in the fighting [against the Midianites]: “This is the ritual law that that the Lord has commanded Moses:

Gold and silver, copper, iron, tin and lead —

any article that can withstand fire — you shall pass it through fire and it shall be purified, except that it must be cleansed with the water of lustration; and anything that cannot withstand fire you shall pass through water.”

### **Talmud Bavli Zevachim 96b**

...Why should the [earthenware] pots of the Temple be broken—let us [simply] return them to the kiln! R. Zeira explained: Because we do not allow kilns in Jerusalem.

### **Tosafot ibid.**

What is the gemara’s difficulty? The rationale for breaking [earthenware pots] isn’t because of the absorbed matter [which could be purged by refiring] but rather is an “edict of the [Torah] text”, if we assume that one would be obligated to break even a [clay] oven in which one hung [sacrificial meat] because [the meat] was cooked in it even if there was no absorption. Rather R. Tam explained that [the reason refiring would work] is that when the vessels are refired they

וטעמא משום דשיעי, כדאמרינן גבי לב שני לב דשיע, ולא בלע ולא פליט.

### ראב"ה (סימן תסד)

וראיתי שכתב רבינו יצחק מסימפון... כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה אין להם טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים והוא הדין לענין איסורא מדיחן בצונן, דתניא בתוספתא בשלהי זבחים...: "כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה אין טעונין מריקה ושיטיפה אלא מדיחן..." ונראה לי דפירוש מדיחן (ו)היינו הגעלה, כדתניא בתוספתא בשילהי עבודה זרה: "הלוקח כלי תשימש מן הגוים [דברים] שנשתמשו בהם בצונן מדיח בצונן דברים שנשתמשו בהן רותחין כגון היורות והטוגנין וכו' מדיחן ברותחין", ומדיחן סתם משמע הכי ומשמע הכי... הילכך נראה לי שצריך להגעיל אפילו כלי אבנים וכו', וכן ראיתי אבא מורי נ"ע נוהג...

### תלמוד בבלי (שבת טו: טז:).

כלי זכוכית מאי טעמא גזור בהו רבנן טומאה? - אמר רבי יוחנן אמר ריש לקיש: הואיל ותחלת ברייתן מן החול - שוינהו רבנן ככלי חרס. - אלא מעתה לא תהא להן טהרה במקוה... כיון דכי נשתברו יש להם תקנה - שוינהו ככלי מתכות.

### אבות דרבי נתן (פרק מא)

שלשה דברים נאמרו בכלי חרס: בולע, ואינו פולט, ואינו מבאיש כל מה שבתוכו.

שלשה דברים [נאמרו] בכלי זכוכית: אינו בולע, ואינו פולט, ומראה כל מה שבתוכו...

### ראב"ה (סימן תסד)

[ו]כלי זכוכית חדשים צריכין טבילה, שהרי ככלי מתכות דמי, דהא כי נשתברו יש להם תקנה. וכלי זכוכית ישנים שנשתמשו בהן חמץ או [של גוי או של] יין נסך שרי, דלא בלעי. והכי אמרינן בברייתא דאבות דרבי נתן...

Rabbi Daniel Reifman

Drisha Intitute

Preparing our homes for Passover: The history behind contemporary practice

Spring 2020

absorbs, and it doesn't [completely] exude, and it doesn't cause it contents to spoil.

Three principles have been stated regarding a glass utensil: It doesn't absorb, and it doesn't exude, and it reveals its contents...

### **Ra'avya §464**

New glass utensils require immersion [in a mikveh], for they are similar to metal utensils in that they can be repaired if they are broken. Used glass utensils that were used for *chametz* or by a non-Jew or for gentile wine are permitted [without any purging], for glass does not absorb. And this is clear from *Avot de'Rabi Natan*... And the reason for this is that they are smooth, as the gemara [Pesachim 75b] states regarding heart muscle, that it is smooth and [therefore] doesn't absorb [blood during the cooking process] or exude.

### **Ra'avya §464**

I saw it written in the name of R. Isaac of Simpson... that vessels made of stone, dung, or dirt are not capable of becoming ritually impure... and so, too, [are impervious] to absorbing prohibited matter, for we learned in the Tosefta at the end of Zevachim...: "Vessels made of stone, dung, or dirt [in which sacrificial meat is cooked] do not require the process of scouring [in hot water] and rinsing, but rather need only be rinsed"...

But it seems to be that "rinsed" really refers to purging in boiling water, as we see in the Tosefta at the end of Avodah Zarah: "If one purchases utensils from idolaters, objects that were used for cold things should be rinsed in cold water; objects that were used for hot things—such as pots, frying pans, etc...—should be rinsed in boiling water"—[clearly] "rinsed" can refer to either [rinsing in cold water] or [purging in boiling water]... Therefore it seems to me that one must purge even stone utensils in boiling water, and so I witnessed my father doing.

### **Talmud Bavli Shabbat 15b-16a**

Why did the Rabbis impose ritual impurity upon glassware? Said R. Johanan in the name of Resh Lakish: Since it is manufactured from sand, the Rabbis declared it the same as earthenware. If so, let them be incapable of purification in a mikveh?... since they can be repaired when broken, they were [deemed to be similar to] metal utensils.

### **Avot de'Rabi Natan Ch. 41**

Three principles have been stated regarding an earthenware utensil: it

תחילת תשמישן בהיתר, צריכין מילוי ועירווי שלשה ימים מעת לעת.

**אור זרוע (סי' רנו)**

וכלי זכוכית ככלי מתכות לענין שצריכין טבילה כדאיתא פרק בתרא דע"ז. ומכאן נ"ל להביא ראיה שאם נשתמש בהם איסור חם שדי להם בהגעלה; ואף על גב דמסקינן פ"ק דשבת לעולם לכלי חרס דמו, ה"מ לענין טומאה אבל לענין הגעלה יש ללמוד מכלי מתכות שאנו מדמים להם אותם לענין טבילה דטהרה מטהרה עדיפא ליה...

**חידושי הריטב"א (פסחים ל):**

"...ליעבד להו הסקה – חייס עלייהו דלמא פקעי": ...ומיהו בדיעבד אפשר דמהני להו כי לא מצינו שגזרו איסור בדבר, והרשב"א ז"ל אסר אפילו דיעבד... והרא"ה ז"ל למד מכאן שכלי זכוכית שנשתמש בהן בחמין אסור, אע"ג דסגי להו בהגעלה שדינם [ככלי מתכות לענין זה וכן להצריכם טבילה כשניקחים מן הגוי, מכל מקום איכא למיחש דחייס עלייהו דלמא פקעי ולא שרינן ליה לכתחלה להגעילן...

**הגהות מיימוניות (הל' חמץ ומצה)**

...התורה העידה על כלי חרס שאין יוצא מידי דפיו לעולם; מכאן היה אומר רבינו יחיאל דהני כוסות של זכוכית שנשתמשו בהן כל השנה אסור לשתות בהן בפסח... משום דהוי ככלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם...

**ספר האורה (סי' קכח)**

א': כל כלי שנשתמש בו יין אסור, אם הוא כלי שאין מכניסין לקיום מדיח שלשה פעמים ודיו.  
ב': במה דברים בכלי עץ, אבל בכלי חרס שהיה תחילת תשמיש בין אסור. או כלי חרס השועין באבר, ואפילו

Rabbi Daniel Reifman

Drisha Intitute

Preparing our homes for Passover: The history behind contemporary practice

Spring 2020

but Rashb" a prohibited [the pan even after the fact]... Ra' ah inferred from this that glass utensils that were used with hot [prohibited] substances are [unable to be *kashered*], for even though they can be purged in boiling water, for they have the status of metal utensils for this issue (just like they have the status of metal utensils regarding the requirement to be immersed in a mikveh if they are purchased from a gentile), nonetheless we are concerned that one may spare them lest they burst and therefore we don't allow one *a priori* to purge them...

**Hagahot Maimoniyot** ("glosses on Rambam"; 13-14<sup>th</sup> c., Germany)

...The Torah established that earthenware utensils can never be fully purged; based on this, R. Yechiel [of Paris] ruled that glass cups that were used year-round may not be used for drinking on Pesach... for they are considered like earthenware that can never completely be purged...

**Sefer Ha'Orah** §128

1) Any vessel that contained [gentile] wine is forbidden, [but] if it's a vessel that wasn't used for long-term storage, one may wash it out three times and that's sufficient.

2) But this refers only to wooden vessels, but earthenware vessels that were used initially for wine... or earthenware vessels coated with lead... require filling and emptying for 3 24-hour periods.

**Or Zarua**

Glass utensils are like metal utensils with regard to the requirement for immersion [in a mikveh]... And from this I would infer that one used [glass utensils] for hot prohibited substances, they require only purging in boiling water; and even though the gemara in Shabbat concludes that they're considered like earthenware, that's only with regard to ritual impurity, but with regard to [the ability to *kasher* them through] purging in boiling water we should use the model of metal utensils to which [glass utensils] are compared with regard to the ability to be purified in a mikveh, for issues of purification should be inferred from [other] issues of purification...

**Ritv" a** (14<sup>th</sup> c., Spain) — Pesachim 30b  
“[...And should you say, here too] let him burn it [the pot] out from within, he would spare it, lest it burst”:

But after the fact, [filling a tile pan with coals] would be effective, for we have no evidence that the Sages forbade it;

### **Ra'avyah §464**

Plates must be purged by boiling—regardless of whether they're metal or wood—because sometimes one inverts them over meat or fish in a pot, and [sometimes] one uses them to take soup from a boiling pot, so that [the plates] become a *kli rishon*... And one should also be concerned regarding silver cups, for sometimes one heats wine and peppers and spices in them near the fire, and [therefore] one must purge them by boiling...

So, too, spoons... require purging by boiling in a *kli rishon*. And [regarding storage] boxes and tables, the custom is to pour boiling water over them, for sometimes boiling liquids spill on them or they contain something hot, such as pastry or [some other] hot thing.

### **Responsum of Rashb" a Vol. 1, §372**

You asked regarding metal cups or trays that one uses all year round and wishes to use on Pesach, if rinsing them is sufficient, as we learned: "Objects that were used for cold things — such as cups jugs and flasks — should be rinsed and immersed and are thereby purified"; or should we be concerned that sometimes during the winter we place [these utensils] by the fire in order to heat wine, and we put *chametz* in, as well, and therefore they should require purging by boiling...?

Answer: According to the letter of the law it seems that require only rinsing, as we learned in the *beraita*, for even though sometimes we do as you said, as long as it wasn't done within the past 24 hours it's permitted, and therefore the Sages followed the primary use of the utensil [in determining how it should be purged]. For if you don't accept this reasoning, [how do you explain the fact that they ruled] that one who purchases utensils from a non-Jew needs only to rinse the cups and flasks—has their usage changed from [the time of the Talmud] to our time? Things stay the same! Rather [in determining the proper method for] purging utensils they followed the primary usage. However, for Pesach we have the custom to purge everything in boiling water because of the stringency of [the prohibition of] *chametz*.

### **ספר ראבי"ה (סי' תסד)**

וקערות צריך להגעיל בכלי ראשון, ולא שנא של מתכות ולא שנא של עץ, מפני שפעמים שכופין את הקערה על גבי בשר ודגים בתוך היורה, וגם שואבים בה מרק מתוך היורה הרותחת, והוה לה [כלי ראשון]... וכוסות של כסף נמי יש לחוש, שפעמים נמי מרתיחין בהן יין ופלפל ובשמים אצל [האש], וצריך להגעילן בכלי ראשון...

וכן כפות... צריכין הגעלה בכלי ראשון. והתיבות והשלחנות נהגו לשפוך עליהם רותחין, מפני שפעמים נופלים עליהם רותחין וגם בתוכם דבר רותח, כגון פשטיד"א ודבר חם.

### **שו"ת רשב"א (חלק א, סי' שעב)**

שאלת עוד כוסות או טאסים של מתכות שמשמשין בהן כל השנה ורוצה להשתמש בהן בפסח, אם יספיק בהן הדחה בעלמא כמו ששנינו: "דברים שמשמשין בהן בצונן כגון הכוסות והצלוחיות מדיחן מטבילין והן טהורין"; או נחוש כי לפעמים בימות החורף מניחין אותן על האש לחמם בהם את היין ונותנין שם חמץ ויצטרכו הגעלה...?

תשובה: משורת הדין נראה שאינו צריך אלא הדחה כמו ששנינו בברייתא, שאף על פי שפעמים עושין כן כמו שאמרת, כל שאינו בן יומו מותר ולפיכך לא הלכו בהן חכמים אלא אחר עיקר תשמיש. שאם אין אתה אומר כן, לא אמרו בלוקח כלים ישנים מן הגוי שאין הכוסות והצלוליות צריכין אלא הדחה, וכי נשתנה תשמישן של כוסות מאותו זמן לזמננו? עולם כמנהגו נוהג! אלא שלא הלכו הכשר הכלים אלא אחר עיקר תשמישן. ומכל מקום נהגו בפסח להגעיל את הכל משום חמרו של חמץ.

### **Talmud Bavli** Hullin 108a-b

If an olive-sized piece of meat fell into a pot of milk, Rav stated: the meat is prohibited but the milk is permitted... What case are we dealing with? Where [the meat] fell into a boiling pot, so that it absorbed [milk] but didn't exude [the essence of *basar bechalav*]. But in the end, after it settles down it will exude! [It's referring to a case] where he removed it before [it settled down].

### **Tosafot** Hullin 108b

This is puzzling, for it's clear that when one puts vegetables in boiling water the color of the water changes because of the vegetables, and so, too, with meat the fat melts into the water and is apparent on top of the gravy! [Therefore] R. Shmuel explained that that which [the meat] doesn't exude is only until it's done absorbing, but once it's done [absorbing] it can then exude... [Therefore] R. Shmuel required that when purging utensils through boiling, one should leave them in for a long time until they have a chance to finish absorbing and can then exude. But this is puzzling, for how can one know when this happens? Rather, R. Tam explained that that which [the meat] absorbs but doesn't exude applies only to that which it's absorbing now, but it exudes what it had absorbed before [right away]. But this isn't grounds for allowing one to purge a *ben yomo* utensil in less than 60 times its volume of water and to leave it in while the water is still boiling, for... it doesn't follow that just as it won't exude that which it's just absorbed until it's done absorbing it, so, too, it won't absorb that which it's just exuded until it's done exuding it; moreover, [even if this did follow] one would still not be able to purge two utensils one after the other, for the water became prohibited with the purging of the first, and then the second would absorb from the water the prohibited substances [that the first one exuded]... Therefore it would seem that one shouldn't purge a *ben yomo* utensil in less than 60 times its volume of water... But on the day before Pesach before the fourth hour one may purge a *chametzdik* utensil in less than 60 times its volume of water for there are three transferences of permitted taste—from the *chametz* into the utensil, from the utensil into the water, and from the water back into the utensil—and throughout the *chametz* is still considered a permitted substance since it's before Pesach.

### **גמרא** (חולין קח.:-)

כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב – אמר רב: בשר אסור וחלב מותר... והכא במאי עסקינן כגון שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט. סוף סוף כי ניח הדור פליט! כשקדם וסילקו.

### **תוספות** (חולין קח.:-)

תימה דדבר הנראה לעינים הוא דפליט דכשנותנין ירק בקדרה רותחת משתנה מראית המים מן הירק, וכן בשר שומן נימוח לתוכה ונראה השמנונית על הרוטב! ופירש רבינו שמואל דהא דקאמר מפלט לא פליט היינו עד שיהא שבע מבלוע אבל לאחר ששבע חוזר ופולט... ואותן כלים וקערות האסורות כשמגעילים אותם בתוך יורה גדולה ומניחין אותן מבפנים כשהמים רותחין היה מצריך רבינו שמואל להניחם שעה גדולה עד כדי שיהא להם שהות לגמור בליעה ולחזור ולפלוט אח"כ. ודבר תימה הוא דמי בקי לידע שיעור זה? ואומר ר"ת דהא דקאמר הכא מבלע בלע מפלט לא פליט היינו לא פליט מה שבלע עכשיו אבל מה שהיה בלוע מקודם פליט. ואין להתיר מטעם זה להגעיל כלי שהוא בן יומו כשאין במים ששים לבטל האיסור ולהניחן בפנים כשהן רותחין משום ד... אין סברא לומר דכי היכי דאמר מבלע בלע מפלט לא פליט מה שבלע הכי נמי מפלט פליט מבלע לא בלע מה שפלט, ועוד דא"כ יהא אסור להגעיל שני כלים זה אחר זה דבהגעלת הראשון נאסרו המים והשני יבלע מן המים האסורין דודאי פליטת עצמו לא יבלע אבל פליטת כלי אחר יבלע... לכך נראה דאין להגעיל כלי בן יומו כשאין במים ס' לבטל... ובערב פסח קודם ארבע שעות מותר להגעיל כלי של חמץ אע"פ שאין במים ס' דאיכא ג' נותני טעם של היתר החמץ נ"ט בכלי והכלי נ"ט במים והמים חוזרין ונבלעין בכלי ועדיין הוא היתר שהוא קודם הפסח.